

THANH NIÊN LÀM CHỦ CHÍNH MÌNH TRƯỚC TRÍ TUỆ NHÂN TẠO TRONG THỜI ĐẠI 4.0

Nguyễn Thị Thùy Linh¹

Tóm tắt: Bài viết khắc họa bức tranh cơ bản về kỹ năng làm chủ mình trước trí tuệ nhân tạo của thanh niên hiện nay. Với sự phát triển của trí tuệ nhân tạo như hiện nay, đòi hỏi con người phải luôn cập nhật kiến thức cũng như nâng cao trình độ liên tục, đặc biệt là thanh niên, họ vừa là đối tượng chịu ảnh hưởng trực tiếp, vừa là chủ thể sáng tạo, tạo nên sự đột phá cho thành công của phát triển trí tuệ nhân tạo. Cơ hội phát triển chưa từng có đang mở ra cho những ai biết tận dụng sức mạnh của AI, nhưng đồng thời, nó cũng đặt ra câu hỏi về vai trò của con người trong kỷ nguyên mới này. Làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo không chỉ là một lựa chọn, mà là một điều kiện tiên quyết để thanh niên phát triển trong thời đại 4.0.

Từ khóa: Làm chủ, Thanh niên, Trí tuệ nhân tạo.

Abstract: The article depicts a basic picture of the skills of mastering oneself in the face of artificial intelligence of today's youth. With the development of artificial intelligence as it is today, it requires people to always update their knowledge as well as continuously improve their qualifications, especially young people, who are both directly affected and creative subjects, creating breakthroughs for the success of artificial intelligence development. Unprecedented development opportunities are opening up for those who know how to take advantage of the power of AI, but at the same time, it also raises questions about the role of humans in this new era. Mastering oneself in the face of artificial intelligence is not only an option, but a prerequisite for young people to develop in the 4.0 era.

Keywords: Mastery, youth, Artificial Intelligence.

Nhận bài: 17/02/2025 Gửi phản biện: 22/02/2025 Duyệt đăng: 03/03/2025

1. Đặt vấn đề

Trí tuệ nhân tạo (Artificial Intelligence – AI) được hiểu là ngành khoa học máy tính liên quan đến việc tự động hóa các hành vi

thông minh. Trí tuệ nhân tạo (AI) ngày nay đang phát triển theo hướng ngày càng gần gũi với cách mà con người học hỏi và suy nghĩ. Giống như con người, AI có khả năng

¹ Thạc sĩ, Viện Nghiên cứu Thanh niên

tự cải thiện thông qua việc trải nghiệm và học hỏi từ những sai sót. Những công việc như đầu tư, vận hành tài chính, quản lý tài sản, vận hành máy móc công nghiệp nặng... được hỗ trợ bởi AI đã chứng minh hiệu quả rõ rệt, tiết kiệm thời gian và công sức. AI đã chứng minh hiệu quả vượt trội trong nhiều lĩnh vực, từ y tế, tài chính đến sản xuất và giáo dục. Với khả năng xử lý dữ liệu lớn và phân tích thông tin nhanh chóng, AI giúp giảm thiểu thời gian cần thiết để đưa ra quyết định, tối ưu hóa quy trình làm việc và nâng cao năng suất.

Đặc biệt vào cuối năm 2022, sự bùng nổ mới về trí tuệ nhân tạo (AI) nhất là sự ra đời mô hình chatbot “ChatGPT” đã trở thành sự đột phá về công nghệ ứng dụng trí tuệ nhân tạo. Đây là nền tảng được đánh giá là thông minh nhất hiện nay, được cho là sẽ khiến nhiều ngành nghề bị thay thế. Khi AI tiếp tục được cải thiện, ngày càng nhiều công việc hiện tại sẽ bị đe dọa bởi tự động hóa. Theo dự báo của tạp chí Forbes của Mỹ cho thấy trí tuệ nhân tạo có thể đảm nhận công việc của gần 1 tỷ người trên thế giới trong 10 năm tới. Theo báo cáo của tạp chí Forbes, điều đó có thể dẫn đến việc mất gần 375 triệu việc làm (Huỳnh Dũng, 2023). Tuy nhiên, cũng có rất nhiều công việc có thể hưởng lợi từ loại trí tuệ nhân tạo này, chẳng hạn như dịch vụ khách hàng, tất cả các loại lập trình, bộ phận quảng cáo và công việc thư ký, công việc yêu cầu giao tiếp với khách hàng... đồng thời AI cũng mang đến những cơ hội và sẽ tạo ra những công việc mới cũng như các loại hình tổ chức khác nhau. Trong thời đại 4.0, cùng với việc ứng dụng chuyển đổi số trong mọi lĩnh vực của đời sống xã hội đòi hỏi con người thích ứng với công nghệ. Hơn ai hết, giới trẻ hiện nay cần là người hiểu những gì mình học, mình làm, để giao

tiếp chính xác với AI và mang lại hiệu quả tốt nhất.

2. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng phương pháp phân tích, tổng hợp các tài liệu thứ cấp như báo cáo chuyên đề, công trình khoa học chất lọc các quan điểm, góc nhìn về trí tuệ nhân tạo, vai trò của thanh niên làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo để sử dụng trong bài viết này.

3. Kết quả và bình luận

3.1. Ý nghĩa của việc làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo

Trong bối cảnh trí tuệ nhân tạo (AI) đang len lỏi vào mọi ngóc ngách của đời sống, làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo không phải là một cuộc chiến chống lại công nghệ, mà là hành trình khai phá và tận dụng tiềm năng của AI một cách khôn ngoan. Nó không chỉ đơn thuần là hiểu biết về thuật toán và mã lệnh, mà còn là khả năng xác định rõ vai trò của con người trong môi trường tác cộng sinh với công nghệ. Làm chủ ở đây nghĩa là biến AI thành công cụ đắc lực, một trợ thủ thông minh giúp nâng cao năng suất và hiệu quả, thay vì trở thành nô lệ của công nghệ, để nó chỉ phối và định hình lối sống, tư duy của chính mình. Sự trỗi dậy của AI trong thời đại 4.0 đang làm chuyển đổi thị trường lao động với tốc độ chóng mặt. Những công việc lặp đi lặp lại, đòi hỏi ít kỹ năng tư duy đang dần được tự động hóa. Chính vì vậy, việc trau dồi và phát triển các kỹ năng đặc thù của con người, những kỹ năng mà máy móc khó lòng sao chép, lại càng trở nên quan trọng hơn bao giờ hết. Tư duy sáng tạo, khả năng giải quyết vấn đề linh hoạt, đặc biệt là tư duy phản biện sắc bén chính là những vũ khí cạnh tranh sắc bén giúp thanh niên khẳng định giá trị độc nhất của mình trong kỷ nguyên số.

3.2. Thách thức của thanh niên khi làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo trong thời đại 4.0

Hành trình thanh niên làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo trong thời đại 4.0, bên cạnh những cơ hội to lớn, cũng không thiếu những thách thức. Để thực sự tận dụng sức mạnh của AI và khẳng định vị thế của mình, thanh niên cần nhận thức rõ những khó khăn tiềm ẩn và chủ động tìm kiếm giải pháp.

Nguy cơ mất kiểm soát trước công nghệ AI

AI có khả năng tự học và cải tiến, khi AI trở nên mạnh mẽ hơn, khả năng tự học và tự phát triển của nó khiến việc kiểm soát ngày càng trở nên khó khăn hơn. Một trong những mối lo ngại lớn nhất là khả năng AI hoạt động mà không có sự giám sát của con người, dẫn đến các quyết định có thể gây hại cho xã hội, môi trường hoặc an ninh. Một trong những thách thức lớn nhất khi muốn làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo chính là nguy cơ bị công nghệ lấn át, mất dần khả năng tư duy độc lập và ra quyết định sáng suốt. Quá lệ thuộc vào AI trong công việc và cuộc sống hàng ngày có thể dẫn đến sự thụ động, giảm khả năng sáng tạo và khó khăn trong việc thích nghi với những thay đổi bất ngờ. Hơn nữa, AI đang dần thay thế nhiều công việc truyền thống, đòi hỏi con người phải liên tục học hỏi, nâng cao kỹ năng và kiến thức để không bị đào thải. Đây là một cuộc đua dài hơi, yêu cầu sự nỗ lực không ngừng để duy trì khả năng cạnh tranh và làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo.

Nguy cơ lệ thuộc vào AI

Nguy cơ lệ thuộc vào trí tuệ nhân tạo (AI) đang trở thành một vấn đề ngày càng quan trọng trong xã hội hiện đại. Giới trẻ hiện nay trưởng thành cùng sự phát triển

của AI, họ tiếp nhận AI theo cách tự nhiên, không bị “sốc văn hóa” như các nhóm đối tượng khác, đặc biệt là nhóm trung niên và người cao tuổi. Do vậy, giới trẻ là đối tượng sử dụng chính của AI, đồng thời họ cũng đối mặt nhiều nhất với các nguy cơ đến từ AI. Khi ngày càng nhiều công việc và quyết định được giao cho AI, con người có thể dần mất đi khả năng tư duy độc lập và sáng tạo. Sự phụ thuộc này có thể dẫn đến việc giảm thiểu kỹ năng giải quyết vấn đề, khiến cho con người trở nên thụ động và ít chủ động hơn trong công việc và cuộc sống hàng ngày. Ngoài ra, sự lệ thuộc vào AI cũng tiềm ẩn nguy cơ về an ninh và quyền riêng tư. Các hệ thống AI có thể thu thập và phân tích dữ liệu cá nhân một cách dễ dàng, tạo ra nguy cơ rò rỉ thông tin hoặc lạm dụng dữ liệu. Hơn nữa, nếu AI được sử dụng để đưa ra các quyết định quan trọng mà không có sự can thiệp của con người, điều này có thể dẫn đến những hậu quả khó lường và không công bằng.

Cạnh tranh khốc liệt trong môi trường lao động mới

Thị trường lao động thời 4.0, dưới tác động mạnh mẽ của AI, đang trở nên cạnh tranh hơn bao giờ hết. Áp lực phải liên tục nâng cao kỹ năng, học hỏi kiến thức mới để không bị AI thay thế là một thực tế không thể chối cãi. Để làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo trong bối cảnh này, thanh niên cần chủ động thích nghi và phát triển các kỹ năng cần thiết. Nhiều ngành nghề, từ dịch vụ khách hàng, sản xuất, vận tải đến các lĩnh vực sáng tạo, đang chứng kiến sự xâm nhập mạnh mẽ của AI. Điều này đặt ra yêu cầu cấp thiết cho thanh niên: phải trang bị cho mình những kỹ năng đặc thù, những giá trị mà AI chưa thể thay thế, để tạo dựng lợi thế cạnh tranh và khẳng định vị thế của bản thân trong cuộc cách mạng công nghiệp 4.0.

3.3. Điều thanh niên cần làm để làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo

Làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo không phải là một mục tiêu xa vời, mà là hành trình hoàn toàn có thể đạt được nếu thanh niên trang bị cho mình những kiến thức, kỹ năng cần thiết và một tư duy đúng đắn.

Trang bị kiến thức về trí tuệ nhân tạo

Sự bùng nổ và phát triển của các sản phẩm trí tuệ nhân tạo trong đời sống cũng đặt ra các yêu cầu về sự thích ứng của con người đối với nó, trong đó thanh niên cũng chủ động chuẩn bị các kiến thức, kỹ năng để tăng khả năng thích ứng với công nghệ trí tuệ nhân tạo.

Qua kết quả nghiên cứu của Viện Nghiên cứu Thanh niên cho thấy đại đa số thanh niên đều chuẩn bị cho mình các kiến thức, kỹ năng cơ bản để ứng dụng được các sản phẩm trí tuệ nhân tạo trong đời sống, đặc biệt chiếm tỷ lệ cao nhất trong nhóm này là các kỹ năng sử dụng máy tính và các thiết bị công nghệ (56,9%), kỹ năng giao tiếp và tương tác trên Internet (45,8%), kỹ năng sử dụng phần mềm của các thiết bị công nghệ (41,8%). Chỉ có một tỷ lệ rất nhỏ (chiếm 4,6%) thanh niên chưa có sự chuẩn bị về kiến thức, kỹ năng để thích ứng với công nghệ AI. Cuộc điều tra của Viện Nghiên cứu Thanh niên không chỉ tìm hiểu việc thanh niên đã chuẩn bị kiến thức, kỹ năng gì để thích ứng với sự phát triển của trí tuệ nhân tạo mà còn tìm hiểu những việc thanh niên cần làm để có thể thích ứng với trí tuệ nhân tạo. Kết quả cho thấy, phần đông thanh niên cho rằng để có thể thích ứng với trí tuệ nhân tạo, thanh niên cần phải trang bị kiến thức, hiểu biết cơ bản về trí tuệ nhân tạo (57,2%), đồng thời phải học cách sử dụng những công cụ, sản phẩm trí tuệ nhân tạo (52,5%). Ngoài

ra, thanh niên cũng cần phải liên tục cập nhật kiến thức để không bị tụt lùi với những phần mềm của các sản phẩm trí tuệ nhân tạo (45,7%) cũng như cần phải học cách giao tiếp chính xác với công cụ trí tuệ nhân tạo (42,9%) và hiểu rõ về công nghệ để không bị phụ thuộc vào trí tuệ nhân tạo trong quá trình sử dụng (41,9%). Chỉ có gần 1/3 thanh niên cho rằng việc nâng cao nhận thức về các vấn đề đạo đức trong việc sử dụng trí tuệ nhân tạo là điều cần thiết để thanh niên có thể thích ứng với AI (Viện Nghiên cứu Thanh niên, 2024).

Phát triển kỹ năng không thể thay thế bởi AI

AI vượt trội trong việc thực hiện các nhiệm vụ lặp đi lặp lại và xử lý lượng dữ liệu khổng lồ. Trong cuộc cạnh tranh với AI, việc phát triển những kỹ năng mà máy móc khó lòng thay thế chính là chìa khóa để làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo. Tuy nhiên, AI lại gặp khó khăn trong việc sáng tạo, thấu hiểu cảm xúc, và xây dựng các mối quan hệ xã hội - những yếu tố thuộc về trí tuệ cảm xúc (EQ) và năng lực sáng tạo của con người. Để có chỗ đứng không thể thay thế trong tương lai, thanh niên cần tập trung phát triển cho mình những kỹ năng mà AI không làm được. Kỹ năng quan trọng cần có là tư duy sáng tạo và giải quyết vấn đề. Khả năng tư duy sáng tạo và tìm ra những giải pháp độc đáo là điều mà máy móc khó có thể tái tạo. Ngoài ra thanh niên cần tập trung vào các kỹ năng mềm như giao tiếp hiệu quả, khả năng giải quyết vấn đề sáng tạo, tư duy phản biện sắc bén, kỹ năng lãnh đạo và tư duy chiến lược. Đây là những kỹ năng mà con người vẫn giữ ưu thế vượt trội so với máy móc. Bằng cách liên tục rèn luyện và phát triển những kỹ năng này, thanh niên không chỉ nâng cao giá trị bản thân mà còn

tạo dựng một hàng rào vững chắc trước sự cạnh tranh từ AI.

Sử dụng AI như công cụ hỗ trợ, không phải thay thế

Để làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo, cần phải thay đổi tư duy, coi AI là một công cụ hỗ trợ đắc lực chứ không phải là sự thay thế hoàn toàn cho con người. Thay vì coi AI như một công cụ “*làm thay*”, thanh niên nên xác định AI là công cụ “*làm cùng*”, một trợ thủ đặc biệt trong quá trình làm việc, học tập giúp xử lý một số công việc ở tầng thấp, yêu cầu không cao. Tạo “*bàn đạp*” giúp bản thân không ngừng nỗ lực, đầu tư chất xám để chiếm giữ những vị trí việc làm ở tầng cao hơn; nhất là trong quá trình tư duy, phản biện. Thanh niên nếu không biết tận dụng AI cho hiệu quả, đúng lúc, đúng nơi thì sẽ trở nên thụ động lười suy nghĩ, đánh mất đi nhiều khả năng như tư duy phản biện, sáng tạo. Thanh niên cần học cách tận dụng sức mạnh của AI để nâng cao năng suất làm việc, giải phóng thời gian và sức lao động cho những công việc sáng tạo, đòi hỏi tư duy chiến lược và trí tuệ cảm xúc. Mặt khác, khi sử dụng các ứng dụng AI thanh niên cần chú ý đến việc bảo vệ dữ liệu, kiểm soát quyền truy cập vào thiết bị khi dùng AI để hạn chế rủi ro.

Làm chủ chính mình trước trí tuệ nhân tạo không phải là một đích đến, mà là một hành trình đòi hỏi sự học hỏi, thích nghi và phát triển không ngừng. Bằng việc trang bị kiến thức, rèn luyện kỹ năng và giữ vững giá trị con người, thanh niên hoàn toàn có thể khai thác sức mạnh của AI, biến công nghệ thành công cụ đắc lực để kiến tạo một tương lai tươi sáng hơn.

4. Kết luận

Bài viết đã bước đầu cho thấy tầm quan trọng của việc thanh niên cần làm chủ mình trước trí tuệ nhân tạo. Đa số thanh niên đều chuẩn bị cho mình các kiến thức, kỹ năng cơ bản để ứng dụng được các sản phẩm trí tuệ nhân tạo trong đời sống, công việc và học tập ở các mức độ khác nhau. Điều này cho thấy trí tuệ nhân tạo đang ngày càng có sự gắn kết quan trọng với hoạt động học tập, sinh hoạt và làm việc của con người nói chung và giới trẻ nói riêng. Trong thời đại trí tuệ nhân tạo (AI) phát triển mạnh mẽ như hiện nay, việc học hỏi và nâng cao kỹ năng trở thành một nhu cầu thiết yếu đối với thanh niên. Để có thể cạnh tranh và tồn tại trong một thị trường lao động ngày càng khắc nghiệt, thanh niên cần trang bị cho mình những kiến thức và kỹ năng mới, từ khả năng sử dụng công nghệ cho đến tư duy phản biện và sáng tạo. Ngoài ra, việc liên tục học hỏi giúp thanh niên thích ứng nhanh chóng với những thay đổi trong môi trường làm việc, đồng thời mở ra nhiều cơ hội phát triển bản thân và sự nghiệp. Thông qua việc “*hợp tác*” với AI, thanh niên có thể tận dụng tối đa sức mạnh công nghệ mà vẫn đảm bảo năng lực của bản thân trong học thuật. Bởi vậy, nếu biết cách sử dụng đúng đắn, AI có thể trở thành một đồng minh tuyệt vời trong hành trình học tập, làm việc của thanh niên, dù không thể thay thế sự sáng tạo và trí tuệ con người.

Tài liệu tham khảo

1. Huỳnh Dũng (2023), *Sự bùng nổ trí tuệ nhân tạo (AI) và ChatGPT: Bước đột phá nền kinh tế*. Truy cập tại Báo điện tử Dân Việt ngày 13 tháng 2 năm 2025
<https://danviet.vn/su-bung-no-tri-tue-nhan-tao-ai-va-chatgpt-buoc-dot-pha-nen-kinh-te-20230207085114265.htm>
2. Vũ Thị Linh (2021), *Trí tuệ nhân tạo: Góc nhìn và giải pháp*, Đại học Luật Hà Nội.
3. Nguyễn Thị Thùy Linh (2024), Đề tài cấp Bộ, *Điều tra kỹ năng thích ứng và sử dụng sản phẩm trí tuệ nhân tạo (AI) của thanh niên*.
4. McCarthy, J., Minsky, M. L., Rochester, N., & Shannon, C. E. (1955). A proposal for the Dartmouth summer conference on artificial intelligence. *AI Magazine*, 27(4), 12–14.
5. Maier, J. (2021). Abilities: A taxonomy. *The Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Retrieved from: <https://plato.stanford.edu/entries/abilities/>
6. Rao, A. S., & Verweij, G. (2017). *Sizing the prize: What's the real value of AI for your business and how can you capitalise?* PwC Report.
7. Kim Thoa (2023), *Người trẻ “chuyển mình” trong cuộc đua với trí tuệ nhân tạo (AI)*, Truy cập tại Trang Thông tin đối ngoại ngày 13 tháng 2 năm 2025.
<https://ttdn.vn/ngghien-cuu-trao-doi/ly-luan-thuc-tien/nguoi-tre-chuyen-minh-trong-cuoc-dua-voi-tri-tue-nhan-tao-ai-108309>
8. Viện Nghiên cứu Thanh niên (2024), *Điều tra Kỹ năng thích ứng và sử dụng sản phẩm trí tuệ nhân tạo (AI) của thanh niên*.